

עניני ימים נוראים - שיעור 118

I. דינים והערות

- (א) אם יכול לנעול קטן שאינו בר חינוך מנעלים של עור עיין ביומא (ט"ח:)
 דתינוקות מותרין בכולן חוץ מנעלת הסנדל משום הנך דלאו רביתיהו גזרו בהו רבנן הנך
 דרביתיהו הוא לא גזרו ועיין במאירי (דף ט"ח: ד"ה "היתר") דאסור לנעול מנעל קטן דלאו
 בר חנוך משום דלא תאכילום וכן משמע בר"ן על הרי"ף (רי"ש פ"ח) ושער המלך (הלכות
 שציתת העשור) ועיין בפרי חדש (סימן תרי"ח - סוף סק"ח) דלא נאסר איסור דלא תאכילום אלא
 דבר שאיסורו מגופו אבל כאן שהמאכל מותר אלא שהשעה אוסרתו התירו חכמים כיון
 דרביתיהו בהכי אבל מענינים הוצאה ברשות הרבים על ידי קטן לא משמע כן עיין בשש"כ
 (מהדרה ח - ל"ז - קנ"ד) דאין איסור בדבר והובא זה בשם רב ש.ז. אויערבך ועיין בשו"ת
 יביע אומר (י"ד ח - סימן ז) אבל בספר קטנים בהלכה (דף 156) כתב דבספר חינוך הבנים
 (דף מ"ו) לאיסור וגם שהגאון מדעברעצין דלא ספינן לקטן איסורא בידים. וצריך שאילת חכם
- (ב) קטן פחות מבן תשע אין מענין אותו ואם רוצה להחמיר מוחין בידו (רמ"א (תרע"ז - ז)
 ומאכילים אותו אפילו בליל יום כפורים (אלף המגן סק"ז)
- (ג) וקטן פחות מי"ג שנים אין צריך להשלים מדרבנן כלל רמ"א (שם) ומ"ב (סק"ט)
- (ד) אם מעוברת עד החודש התשיעי צריכה להתענות עיין בשו"ת ציץ אליעזר
 (י"ז - כ - ד) שאין להתיר היתר כללי על זה ולא כהגר"י פישר
- (ה) יש להזהיר לנשים שנוהגות לומר שהחיינו בשעת הדלקת נרות בבית שלא
 תאמרו ברכת שהחיינו בבהכ"נ אלא ישמעו מש"ץ ויענו אמן דיש בזה איסור ברכה לבטלה
 עיין מטה אפרים (תרי"ט - י"ז) ושער הציון (סק"ז)
- (ו) נשים שמברכות שהחיינו על הנרות מבע"י אסור לנסוע במכונית וצריך
 הסרת המנעלים של עור מקודם עיין בכף החיים (סימן תקי"ד - קי"ז)
- (ז) מותר לתת תרופות לחולה שאין בו סכנה אם הוא לח ומר או שהוא יבש ומענטפת
 בנייר או שהוא אינו ראוי לאכילה אבל בלא מים אג"מ (ג - ח"ג) מועדי קודש (דף רל"ד)
 ואם המים מר צריך שאלת חכם
- (ח) אם עושה כפרות בממון סכום הממון יהא כפי מחיר תרנגול אלף המגן
 (תר"ס - י"ח) בשם החיי אדם
- (ט) בליעת רוק בלילה אסור לבלוע שעדיין טעם אוכלים בפיו עיין בהגהות
 חתם סופר (תרי"ז) ודומה למאכלים שאינם ראויים לאכילה ורובה המתירים משום דאין זה
 בגדר שתיה אלא בגדר בליעה עיין במ"ב (תקס"ז - י"ג)
- (י) חולה שמחמיר על עצמו ומתענה הרי הוא מתחייב בנפשו ומאכילים אותו
 בעל כרחו באר היטב (תר"ח - ג) אבל יש חולקין עיין בשו"ת אבני נזר (חושן משפט סימן קל"ג)
 ושו"ת האלף לך שלמה (שנ"ח) ושו"ת יחיה דעת (ח - ס"ח) ועיין במועדי קודש (דף ר"כ)
 במכתב ששלח הרב"ק ר"י מבעלז לרמ"מ מויזניץ

II. אם מותר להציבור לומר כל החזרה של עמידה של מוסף עם הש"ץ
 ואף שמזכיר ג"כ שמות הקדושים? דיני הזכרת שם ה' לבטלה

א) אם הזכיר שם השם לבטלה בלא ברכה או בלא תחנה אפילו בלשון לעז איסורו מן התורה לדברי הכל ועיין במשנה ברורה (רט"ו - כ) משום ד"את ה' אלקיך תירא"

ב) ברכה שאינה צריכה - עיין בברכות (דף ל"ג) עובר משום "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא" להרמב"ם (פרק ה' מהלכות זרכות הלכה ט"ז) והשו"ע (רט"ו - ד) דאיסורו מן התורה. ודעת התוס' בראש השנה (דף ל"ג) דאסמכתא בעלמא הוא ואיסורו מדרבנן

ג) להזכיר שם ה' כדרך קריאתו בתלמוד או מדרש עיין ברכות (כ"ג:) דמשמע משם דדוקא לבעל קרי אסור אבל לשאר בני אדם מותר לקרוא עם האזכרות ועיין באנציקלופדיה תלמודית (ה - דף תכ"ז)

1. ועיין בשאלת יעב"ץ (ה - פ"ה) שאביו הגאון החכם צבי היה גוער במי שקורא שם ה' בכנוי דרך לימודו ואפילו הברכות שבש"ס דרך לימודו צריך לשנן אותן עם אזכרותיהן אבל אנו אין משנן הברכות (מג"א (רט"ו - ה) ומ"ב (שס י"ד))

2. ועיין באג"מ (ג - י"ו) דיש איסור לקרוא שם השם בכנוי דרך לימודו מדין כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה שאיתא בתענית (כ"ז:) והוי כנחלק הפסוק לשנים וגם אמר תיבה (הכנוי) שלא הוזכרה בפסוק והנהיגו בכל מקום שלא יזכירו את השם בלמדם עם התינוקות משום דרוב הפעמים מפסיקין באמצע הפסקים דהרי צריך לפרש להם כל מלה ומלה ואולי נמשך מזה שגם גדולין אין מזכירין אבל אסור לגדולים לקרא הכנוי דרך קריאת הפסוקים

3. ועיין עוד בערוך השלחן (רט"ו - ג) "וכן הדורשים ברבים ומזכירים פסוק שיש בו שמות לא יפרש השם אלא יאמר הכנוי . . . ונ"ל דתנוקת שאינה בת חנוך אין עונין אחריה אמן עד שתהא בת י"ב שנה ויום אחד" וצ"ע

ד) הזכרת את שם השם בדרך בקשה או הודאה כגון אלוקינו ואלוקי אבותינו

1. עיין במאמר מרדכי (ק"ד - ס"ק י"ג) "שאף על פי שבנוסח הברכות שכתפלה יש הזכרות השם כיון שאומרים דרך תחנה ובקשה ושותק בחתימת הברכות מותר שלא נאסר על האדם להתחנן ולחזור ולבקש ולהתחנן

2. ועיין בשע"ת (תקפ"ג - ה) כשיתחיל הש"ץ לומר או"א מלוך על כל העולם יתחיל מתיבת מלוך וגם בשאר הנוסח ידלג כשיבא להזכרת השם ואפשר שגם זה יכול לומר דרך בקשה מ"מ עכ"פ יזהר שלא לסיים הברכה וגם אין לעשות כן כי אם כשמרגיש בנפשו שיתעורר עי"ז לכוין לבו לאביו שבשמים

III. אם מותר לעיין בספר בשעת חזרת הש"ץ התפלה

א) עיין במג"א (קכ"ד - ח מתשובת רמ"ט) דאם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי אין למחות בידם. משמע שסובר דכל השתיקה היא רק כדי שיכול לומר אמן וסגי בעניית אמן על סוף הברכה אבל הובא מספר ווי העמודים דקרא תגר עליהם וראייתו מ' (סימן 5 - סעיף י"ח) שאסר הרמ"א למי שתורתו אומנתו להתפלל בלא מנין משום שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת וה"ה הכא צריך למחות כדי שלא ילמדו אחרים ממנו והם לא יכוונו לסוף הברכה וכן כתב האג"מ (ד - קי"ט) שלא ללמוד בשעת חזרת הש"ץ התפלה

ב) עיין בסימן (קכ"ד - ד) כשש"ץ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן

ג) ועיין בכף החיים (סימן 5 - קט"ו) שהובא מהגהות אלפסי החדשים דאותם ת"ח שעוסקים בתורה בבית הכנסת ביום הכפורים בשעה שהציבור מתפללים לא שפיר עבדי